

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji

28. novembar - 11. decembar 2025. godine

Sloboda izražavanja

Novi slučajevi špijuniranja aktivista

BIRN je u saradnji sa SHARE Fondacijom otkrio da je BIA tokom privođenja četvorice poljoprivrednika i ekoloških aktivista, u njihove telefone ubacila špijunski softver NoviSpy. Softver NoviSpy omogućava pristup mikrofону, kameri, porukama, lokaciji telefona, a svi podaci se šalju direktno na server Bezbednosno-informativne agencije. Podsećamo, istraživanje BIRN-a i Amnesty International-a iz decembra 2024. godine, pokazalo je da je BIA instalirala špijunske softvere za praćenje na telefonima privedenih i uhapšenih aktivista/kinja i novinara/ki. Iako su predstavnici vlasti demantovali navode iz istraživanja, najnoviji zabeleženi slučajevi ukazuju da se digitalni nadzor nad političkim neistomišljenicima u Srbiji nastavlja. Nelegalno prisluškivanje aktivista/kinja, novinara/ki i svih građana/ki koristi se sa ciljem prikupljanja podataka i informacija koje bi mogle biti korišćene u svrhu tabloidne kampanje targetiranja. Upotreba ovog softvera takođe nije zakonski regulisana, a delovanje BIA je direktno usmereno na progon protivnika vladajućeg režima.

Pritisci na medije i cenzura

Pojedini lokalni novinari u Subotici nisu dobili zvaničan poziv niti mogućnost akreditacije za ceremoniju u Gradskoj kući, na kojoj je Fondacija "Ištvan Pastor" dodelila nagrade predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću i premijeru Mađarske Viktoru Orbanu. Selektivno slanje poziva pojedinim medijima ukazuje da postoje liste onih koji su dobrodošli na zvaničnim događajima i onih koji to nisu - na taj način uskraćuje se slobodno i objektivno izveštavanje javnosti. Stranica Blokada info, studentskog medija iz Novog Sada koji redovno izveštava sa svih protesta, uklonjena je sa srpske Vikipedije. Cenzuru nastavlja da primenjuje i uprava Narodnog pozorišta. Nakon što je nova uprava na čelu sa Draganom Bokanom, osnivačem i komandantom paravojne jedinice 90tih "Beli orlovi", izmenila Pravilnik o radnoj disciplini ponašanja zaposlenih i uvela pravilo da zaposlenima nije dozvoljeno da javno saopštavaju političke sadržaje i pozivaju na aktivnosti koje imaju politički karakter, ovoga puta zabranili su i održavanje dodele nagrada na sceni ovog pozorišta. Glumci/ice su poslednjih godinu dana bili među najglasnijima u podršci studentima/kinjama i njihovim zahtevima, a vlast postavljanjem politički podobnih kadrova pokušava da uguši nezavisne glasove u svim sferama društva.

Pritisci zbog podrške protestima

Politička odmazda nad zaposlenima u prosvetnom sektoru koji su podržali studentske proteste i zahteve se nastavlja. Protiv docenta Medicinskog fakulteta u Nišu pokrenut je disciplinski postupak zbog navodnog kršenja radne discipline, a sve zbog toga što je sa studentima izašao na 16 minuta tišine. Sekretarka Medicinskog fakulteta u Beogradu smenjena je odlukom v.d. dekanke. Sekretarka je prethodno otvoreno ukazivala nadležnim organima – Ministarstvu prosvete, Rektoratu i drugim institucijama, na protivstatutarne radnje prilikom smene prethodne uprave i spornog izbora v.d. Rukovodstva, zbog čega se od tada nalazi na meti uprave ovog fakulteta, a sada je zvanično i smenjena sa funkcije zbog toga što je ukazivala na nezakovitosti. Doktorand elektrotehnike i računarstva i asistent na Državnom univerzitetu u Novom Pazaru (DUNP) Emir Ugljanin dobio je otkaz u ovoj ustanovi, zbog, kako je naveo za medije, verbalnog konflikta sa bratom rektorke Zane Dolićanin. Studenti/kinje ovog fakulteta i dalje su u blokadi i traže da se na fakultetu uspostavi prinudna uprava usled nezadovoljstva načinom na koji dosadašnja uprava vodi fakultet. Podsećamo, dekanica ovog fakulteta je dovela i privatno obezbeđenje koje je napalo studente/kinje koji su boravili na fakultetu i na silu ih izbacili iz zgrade. Pored prosvetnih radnika, sa represijom se suočavaju i drugi radnici/e koji učestvuju u protestima ili kritikuju aktuelnu vlast. Zbog toga što je odbila da ide na mitinge Srpske napredne stranke, kafe-kuvarica zaposlena u Opštinskoj upravi Raške dobila je otkaz. Dve zaposlene u JP Pošte Srbije dobile su aneks ugovora o premeštaju, a potom i otkaze nakon što su govorile na protestu radnika/ca. Jedna zaposlena je kasnije vraćena na posao. Nenad Rakić, zaposleni u katastru u Mionici udaljen je sa svog radnog mesta i protiv njega je pokrenut disciplinski postupak jer je na lokalnim izborima bio kandidat na listi Ujedinjeni za Mionicu. Nakon što su mu oduzeti autobusi, prevozniku Milomiru Jaćimoviću je sada oduzeta i vozačka dozvola. Sistemskim pritiscima kroz otkaze i disciplinske postupke, vlast ugrožava egzistenciju targetiranih građana/ki. Pod pritiskom se nalaze i poljoprivrednici, koji se zbog podrške protestima suočavaju sa selektivnim inspekcijskim nadzorom. Sve institucije u zemlji instrumentalizovane su u svrhu političkog progona protivnika režima.

Sloboda udruživanja

Napadnut aktivista

Nakon što su se vraćali kući sa protesta, subotički aktivista Dražen Lončar i jedan stariji sugrađanin napadnuti su od strane grupe maskiranih muškaraca sa metalnim štanglama. Lončar je sa teškim telesnim povredama prebačen u bolnicu, a brat pretučenog aktiviste navodi da je policija prvobitno privela pogrešnu osobu. U ovom slučaju desila se još jedna zabrinjavajuća stvar. Naime, u noći između 9. i 10. decembra zapaljeno je putničko vozilo tužiteljke koja postupa u ovom predmetu. Ovaj napad na tužiteljku pokazatelj je šireg pritiska koje se sprovodi nad tužiocima i sudijama u Srbiji sa namerom da se spreči njihovo nezavisno i samostalno delovanje u skladu sa Ustavom i zakonima a sve u cilju podređivanja sudske grane vlasti izvršnoj.

BCBP na meti hakerskih napada

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) saopštio je da su tokom prethodnih meseci bili meta digitalnih napada, od kojih je neke sproveda hakerska grupa pod kontrolom ruske Vojne obaveštajne službe, što je, kako navode, potvrđeno zvaničnim izveštajem Microsoft Threat Intelligence centra. Zabeleženi su napadi na mejl naloge, veb-sajt i digitalne servise, a sve u periodu kada ovaj centar organizuje značajnu međunarodnu konferenciju Belgrade Security Conference. Hakeri su kreirali lažni veb-sajt koji je imao cilj da prevari učesnike Beogradske bezbednosne konferencije, dok je zvanični sajt konferencije zabeležio više od 10.000 napada tokom njenog trajanja. Ovakvi napadi ograničavaju prostor za rad organizacija i ugrožavaju digitalnu bezbednost zaposlenih.

Građanski prostor u Srbiji “pod represijom”

Međunarodna istraživačka platforma CIVICUS Monitor, koja prati stanje građanskih sloboda u 198 zemalja i teritorija, snizila je ocenu građanskog prostora Srbije sa “opstruiranog” na “pod represijom”. Ova kategorija, druga najniža moguća, opisuje države u kojima su slobode izražavanja, okupljanja i udruživanja ozbiljno ograničene, a protivljenje vlastima može dovesti do ozbiljnih posledica, kao što su nasilje, sudski progon ili zatvorske kazne. CIVICUS Monitor kao ključni razlog za snižavanje ocene navodi sve veću represiju kojom vlasti u Srbiji odgovaraju na kontinuirane studentske proteste koji su izbili nakon smrtonosnog urušavanja železničke stanice u Novom Sadu u novembru 2024. Demonstranti se suočavaju sa policijskim nasiljem, napadima grupa bliskih vladajućoj stranci, masovnim hapšenjima, nadzorom i odmazdom, dok odgovorni za nasilje nad njima uživaju nekažnjivost. CIVICUS Monitor posebno upozorava i na poteze koji dodatno podižu tenzije, uključujući pomilovanja pojedinaca optuženih za napade na demonstrante i kontra-protestne kampove u organizaciji vlasti oko ključnih institucija u Beogradu. Nova ocena o stanju osnovnih sloboda u Srbiji pokazatelj je ozbiljnosti situacije i dubine problema sa kojima se suočavamo a za koje se ne nazire političko rešenje u trenutnim okolnostima u kojima je vlast ona koja te probleme izaziva.